

ВЪЗМОЖНА ЛИ Е РАВНОПОСТАВЕНОСТТА МЕЖДУ МЪЖЕТЕ И ЖЕНИТЕ? СИТУАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ И ПО СВЕТА

Гергана Н. Христова, докторант

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Резюме. Този текст се базира на доклада на Световния икономически форум за 2022 г., който показва, че глобалното равенство между половете може да отнеме още 132 години, измервайки неравенството в четири основни области: икономика, образование, здраве и политическо представителство. Въпреки че 47 държави показват равенство в грамотността, значителни разлики остават, особено в Африка и Южна Азия. Образователната достъпност е по-висока сред жените, но глобалните проблеми, като бедност и дискриминация, продължават да възпрепятстват достъпа до образование за момичетата. Прогрес е забелязан в Азия, докато в Северна Африка неравенствата са стабилни. ЕС отчита по-високо ниво на завършено висше образование сред жените в сравнение с мъжете, като целта е 45% завършили до 2030 г. Въпреки това жените все още носят основната отговорност за грижите и домакинската работа, особено в селските райони. Работните права и икономическите възможности за жените се подобряват, но все още са засегнати от дискриминационни практики и социални норми. Напредъкът в равенството между половете е различен по света, като в западните общества се наблюдава по-голям прогрес в сравнение с традиционните общества, където жените все още се борят за основни права.

Ключови думи: равенство на пола; права на жените; ситуация на жените; традиционни общества; социализация; семейство; социални модели; ролеви очаквания

Междуполови различия в образованието и в семейството

Докладът за глобалната разлика между половете за 2022 г. на Световния икономически форум (WEF) показва, че равенството между половете може да не бъде постигнато още 132 години. Рамката на глобалния индекс на неравенството между половете измерва неравенството на база четири стълба:

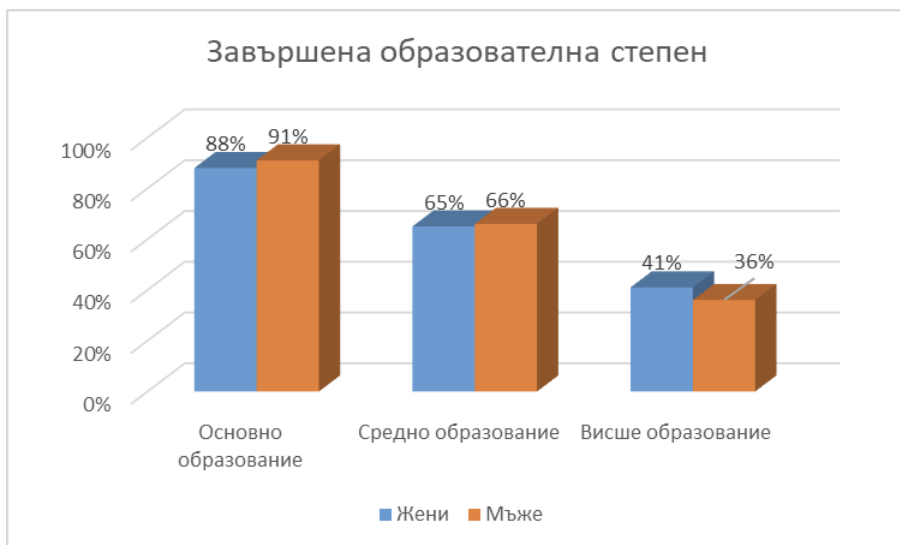
- икономическо участие и възможности;
- образователни постижения;
- здраве;

– политическо овластяване.

Данните от посочения доклад установяват, че в световен мащаб при 47 държави се установява равенство в грамотността и само 19 държави имат разлика в грамотността между половете от 25% в полза на мъжете. Сред държавите, при които се наблюдава най-голяма разлика между образованието при мъжете и жените, 13 са в Африка и 2 в Южна Азия (Афганистан и Пакистан)¹.

Глобалният индекс на разликата между половете сравнява различията между половете на национално ниво по икономически, политически, образователни и здравни критерии. През 2023 г. страната, предлагаща най-много равни условия на половете, е Исландия с резултат 0,91, а страната, в която условията за жените и мъжете не са равни, е Афганистан (с резултат 0,4). Други страни, при които са осигурени равни условия на половете във висока степен, са Норвегия, Финландия, Нова Зеландия, Швеция и Германия. За България определеният резултат е 0,71, което показва, че страната ни заема средните места в класацията по равенство между половете².

По данни на Statista, образователните постижения в световен мащаб измерват завършената степен по пол. По данни от 2022 г. 88% от жените по света са имали основно образование в сравнение с 91% от мъжете. За сравнение, повече жени, отколкото мъже са получили висше образование (графика 1).

Графика 1. Завършена образователна степен по пол в световен мащаб³

По данни на УНИЦЕФ, в световен мащаб 129 млн. момичета не посещават училище, като 32 млн. са в начална училищна възраст, 30 млн. са в прогимназиална степен и 67 млн. са в гимназиална степен на образование. Само 49% от страните са постигнали равенство между половете в началното образование. На ниво средно образование разликата се увеличава, като 42% от страните са постигнали равнопоставеност на половете в прогимназиалното образование и 24% в гимназиалното образование. Ограниченията за непосещаване от момичетата на училище са много, сред които бедност, ранни детски бракове и насилие, основано на пола. В много държави бедните семейства предпочитат да инвестират в образование на момчетата. В някои от страните училищата не отговарят на нуждите за безопасност, хигиена или санитарни условия на момичетата. В други практиките на преподаване не са съобразени с пола и водят до различия между половете в обучението и развитието на уменията⁴.

Доклад на ЮНЕСКО от 2022 г. показва, че през последните 20 години различията между половете в записването и посещаемостта на училища намаляват. Напредък за намаляване разликата между половете се установява по отношение на основно и прогимназиално образование в страните от Централна и Южна Азия, докато в страните от Северна Африка неравенството остава на високи нива. В държави като Бангладеш, Хондурас, Уганда, Филипините и Мианмар разликата между половете по отношение на придобиване на образование е значителна⁵.

По данни на Световната банка процентът на завършване на основно училище е достигнал 90% за момичетата, като в повечето страни е постигнато равенство между половете. Ниски нива на образование при момичетата се установяват в страни с ниски доходи, както и такива, засегнати от конфликти, нестабилно положение и увеличен брой случаи на насилие. Според Световната банка, докато в световен мащаб различията са намалели, в страните с ниски доходи различията между половете в образованието са най-големи. Записването на момичета в начално училище в страните с ниски доходи е 78%, в сравнение със средното за света 88% и само 31% в средното училище в сравнение със средното за света 66%⁶. Докато в други региони на света намалява броят на момичетата, които не посещават училище, новите данни показват, че броят на момичетата, които не посещават училище, в Субсахарска Африка се увеличава.

Последните данни на Европейския съвет (ЕС), измерващи дела на населението на държавите членки на възраст 25 – 34 г., което е завършило висше образование, показват, че има ясна разлика между половете сред тези с висше образование. По-голям дял от жените на възраст 25 – 34 г. са завършили висше образование (47% жени, 36% мъже). Въпреки че делът на мъжете с висше образование се е увеличил през последните десет години, темпът на

растеж е малко по-бавен, отколкото при жените. В резултат на това разликата между половете става малко по-голяма с течение на времето. Държавите членки на ЕС са си поставили за цел да увеличат дела на населението на ЕС на възраст 25 – 34 години, което е завършило висше образование, до 45% до 2030 г.⁷ През 2022 г. 42% от населението на ЕС на възраст 25 – 34 г. е имало висше образование, което е увеличение с 1 процентен пункт (pp) в сравнение с 2021 г. (41%). По отношение на разпределението по пол се установява, че 48% от жените и 37% от мъжете на възраст 25 – 34 г. имат завършено висше образование⁸. Според данните на ЕС през 2022 г. делът на жените на възраст 20 – 34 години, които са получили висше образование, надвишава този на мъжете с 10,7%. Най-малка разлика между половете по отношение на завършено висше образование се наблюдава в Германия, Австрия, Ирландия и Румъния, а най-голяма разлика – в Литва, Словакия и Словения. В България жените, които са завършили висше образование, са с 12% повече от мъжете⁹.

Типът семейство не само определя общото време, което жените и мъжете прекарват в грижи за своите деца, внуци, възрастни или хора с увреждания, но също така влияе върху неравенството между половете в грижите. Когато се сравняват различни видове семейства, се наблюдава отчетлива разлика между дейностите на жените и мъжете. По данни за ЕС, докато 85% от жените, живеещи в двойка с деца, осъществяват най-малко 1 час за грижа за децата на ден, това важи само за 67% от мъжете. Разликата между половете нараства до 60% за приготвяне на храна и домакинска работа, като 92% от жените готвят поне 1 час всеки ден.

Семействата с един родител също отразяват различията между половете, тъй като самотните бащи са по-склонни да живеят с по-големи деца. Това отчасти обяснява, че докато 76% от самотните майки се грижат за деца всеки ден, само 38% от самотните бащи правят същото. За този тип семейство разликата между половете в домакинската работа се стеснява до 24%, като 87% от самотните майки готвят и/или вършат домакинска работа най-малко 1 час всеки ден.

Създаването на семейство има съществена роля, за анализиране положението на жените и мъжете от различни възрастови групи. Възрастовата група, която е най-вероятно да извършва грижи за деца и други възрастни, е тази на 25 – 49-годишните, групата, която е най-вероятно да има малки деца. Общо 61% от жените в тази възрастова група се грижат за другите всеки ден, в сравнение с 39% от мъжете. Всъщност жените прекарват повече време в грижи, отколкото мъжете през целия си живот. Разликата между половете сред младите хора (15 – 24 години) е по-ниска (12%), като само 3% от младите мъже полагат грижа всеки ден. Различните модели на социализация и половите норми също са очевидни по отношение на приготвянето на храна, като 21% от младите мъже готвят всеки ден, в сравнение с 42% от младите

жени. Тъй като по-възрастните жени поемат по-голямата част от грижите, и настоящите демографски тенденции в ЕС, процентът на жените, които се грижат за възрастни хора, със сигурност ще се увеличи в бъдеще¹⁰.

Доклад на УНИЦЕФ съобщава, че съществува значително разнообразие в семейни структури и взаимоотношения, които съществуват в различните региони по света. Като вземем домакинството като единица за анализ, малко повече една трета от домакинствата в световен мащаб (38%) се състоят от двойка с деца на различна възраст. В 27% от всички семейства в домакинството се включват баби и дядовци, лели и чичовци. Промяна се установява и по отношение сключването на бракове, като данните от всички региони на света установяват забавяне в сключването на брак, което предоставя възможност на жените да завършват висше образование, да си намерят работа и да бъдат по-малко финансово зависими от мъжете¹¹. Според Световната банка в повечето страни различията между половете при неплатените грижи и домашния труд в селските райони са по-големи, отколкото в градски условия. Подобно различие е породено от повечето необходимо време за извършване на домакински дейности в селските райони, например свързани със събиране на дърва, донасяне на вода и др., което рефлектира и върху отделяното време за обучение. Така например се установява, че жените, момичетата и по-малките деца в селските райони на Танзания носят най-голямата част от тежестта за задоволяване на основните нужди, свързани с вода и дърва за огрев. По същия начин съществуват големи различия между половете в общата работа за всички възрастови групи в домакинството в селските райони на Китай, където мъжете работят повече часове на пазара и отделят по-малко време за неплатени домашни задължения, които основно се извършват от жени. Различията между половете в използването на времето в различните страни могат да бъдат отражение на нормите, свързани с пола, и политическата среда. Независимо от нивото на развитие, традиционно възгледите за жените и пазара на труда са свързани с по-ниското участие на работната сила и по-ниски нива на заетост от мъжете¹².

Право на образование и труд

Много момичета и жени не могат да упражнят правото си на образование поради неравенство между половете и дискриминационни практики. Бедността, ранните бракове и насилието, основано на пола, са само част от причините зад високия процент на непосещаващи училище и неграмотни момичета и жени в световен мащаб. Според ЮНЕСКО 2% от страните ограничават правото на образование на женени, бременни и родили момичета и жени в своята правна рамка. Ограниченията могат или да им забранят да посещават училище, или да се явят на изпит, да ги ограничават да посещават курсове за възрастни или вечерни часове, или да ги отделят от връстниците им и да ги

изолират от страх, че ще „повлияят“ на други ученици. Данните показват, че момичетата в гимназиална възраст са значително по-склонни да не посещават училище, когато законното право на образование на бременни момичета и момичета, които са родители, е ограничено, особено в гимназиалното ниво. 65% от страните нямат законодателство, което изрично да защитава правото на момичетата на образование в случай на бременност, а 31% имат такива разпоредби, които в повечето случаи са много подробни. Латинска Америка и Карибите са регионът с най-много държави, които изрично защитават правото си на образование, следван от Европа и Северна Америка и след това Африка¹³.

Правото на образование на базата на недискриминация и равенство е признато право от закона за правата на човека. Разпоредбите, свързани с равенството между половете в образованието, могат да бъдат намерени както в общи, така и в специфични международни договори, както и в договори, сключени в повечето региони на света. Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените (1979 г.) е единственият правно обвързващ договор на международно ниво, фокусиран изключително върху правата на жените¹⁴. Конвенцията тълкува и прилага правото на образование по начин, който отчита специфичните нужди и обстоятелства на жените и момичетата. Член 10 от Конвенцията е най-изчерпателната разпоредба относно правото на жените и момичетата на образование в международното право. Той определя нормативното съдържание във връзка с премахването на дискриминацията на жените и осигуряването на равни права с мъжете в областта на образованието, включително:

- еднакви условия за достъп до обучение и дипломи на всички образователни нива, както в градските, така и в селските райони;
- премахване на всяка стереотипна концепция за ролите на мъжете и жените;
- предоставяне на еднакви възможности за стипендии за обучение;
- осигуряване на еднакъв достъп до програми за продължаващо образование, включително програми за ограмотяване, особено тези, насочени към намаляване на разликата между половете в образованието;
- намаляване процента на отпадналите ученички и програми за жени и момичета, които са напуснали преждевременно училище;
- осигуряване на еднаква възможност за участие в спорт и физическо възпитание;
- осигуряване на достъп до образователна информация за здравето, включително съвети относно семейното планиране.

Около 2,4 милиарда жени в трудоспособна възраст нямат равни икономически възможности и 178 държави поддържат законови бариери, които възпрепятстват пълното им икономическо участие на пазара на труда.

Според доклада на Световната банка „Жените, бизнесът и правото 2022“ в 86 държави жените са изправени пред някаква форма на ограничение на работата, а 95 държави не гарантират равно заплащане за еднакъв труд¹⁵. В световен мащаб жените все още имат само три четвърти от законните права, предоставени на мъжете – общ резултат от 76,5 от възможни 100, което означава пълно юридическо равенство. Въпреки непропорционалния ефект върху живота и поминъка на жените от глобалната пандемия 23 държави са променили своите закони през 2021 г., за да предприемат така необходимите стъпки към напредване на икономическото включване на жените в пазара на труда. През 2021 г. регионите на Близкия изток, Северна Африка и Субсахарска Африка показват най-големи подобрения по отношение на промяната в законодателството си за предоставяне на повече права на жените и възможности за работа. По целия свят 118 икономики гарантират 14 седмици платен отпуск за майките. 114 от изследваните икономики измерват задължителен платен отпуск за бащите, но средната продължителност е само една седмица.

Достъпът на жените до заетост и икономически възможности зависи от много фактори, включващи от основни икономически условия до социалните норми на обществото. В световен мащаб намирането на работа е много по-трудно за жените, отколкото за мъжете. При намиране на трудова заетост жените са склонни да работят на нискокачествени работни места в уязвими условия, дори и да не се очаква бъдещото им подобряване. Настоящият глобален процент на участие на жените в работната сила е малко под 47%. За мъжете е 72%. Това е разлика от 25 %, като при някои региони наблюдаваната разлика е над 50%. Жените, които искат да работят, си намират работа по-трудно от мъжете. Този проблем е особено изразен в Северна Африка и арабските държави, където нивата на безработица сред жените надхвърлят 20%.

Свободата на работа – по избор, в условия на достойнство, безопасност и справедливост – е неразделна част от човешкото благосъстояние. Гарантирането, че жените имат достъп до това право, е важна цел, сама по себе си. От икономическа гледна точка намаляването на различията между половете в участието на работната сила може значително да повиши глобалния брутен вътрешен продукт (БВП)¹⁶.

Ролеви очаквания на обществото спрямо поведението на жените

Ролевите очаквания на обществото спрямо поведението на жените продължават да се развиват. Докато в западните общества жените активно постигат равенство между половете, в други по-слабо развити страни жените се борят за основни човешки права. Достъпът до образование позволява на жените да осъзнаят, че те заслужават да следват мечтите си, без да се налага да се

сблъскват с неравенството между половете. За съжаление, не всички жени се ползват с правото на образование и следователно техните роли се определят от тяхната специфична култура, религия и понякога древни и силно остарели традиции. Въпреки че жените трябва да имат право на същите възможности като мъжете, все още има голяма социална съпротива в много региони на света, когато става въпрос за предлагане на равни условия.

Жените в западните общества като Европа, Канада, Австралия, Нова Зеландия и Съединените щати са изминали дълъг път по отношение на равенството между половете през последните 100 години. Докато повечето жени в миналото са играли ролята на домакини и съпруги, очакванията към тях да играят тази роля, оттогава са се променили драстично. Сега се очаква жените да навлязат в работната сила и почти всяка професионална област е опция за тях. Жените вече са избрани да ръководят нации, и са показали, че са способни да станат всичко – от астронавти до спортни звезди. Жените в западните общества имат почти същите права като мъжете, включително право на глас, шофиране и възможност да притежават земя, достъп до образование и защита срещу насилие. Разликата в заплащането на жените и мъжете намалява и в много страни като Канада и Швеция жените са почти еднакво представени в правителството. Става все по-често срещано за мъжете да стоят вкъщи и да бъдат основният домакин/болногледач, докато жените работят, за да осигурят семейството си. Европейски страни като Швеция, Естония, Исландия и Норвегия през последните години заменят отпуска по майчинство с по-неутрална по пол политика за отпуск по бащинство.

Въпреки че ролите на половете варират значително в зависимост от племето и региона, жените в племенните общности често са изправени пред най-суровите условия и обикновено са ограничени до древните роли, които се е очаквало да играят жените. Много племена, особено в региони като Северна Африка, са се въздържали от интегриране в съвременното общество, вместо това са запазили своята традиционна култура. Мъжете се обучават да бъдат воители, докато жените се учат да събират храна, да готвят, да чистят и да раждат деца. Племена като масаите (едно от най-старите племена в Африка, населяващо Кения и Танзания) са най-често патриархални и връзките са склонни да бъдат полигамни. Жените споделят съпруг и често има голяма възрастова разлика между младите жени и техните по-възрастни съпрузи. Традиции като генитално осакатяване, екстремни модификации на тялото за красота и необичайни ритуали също са често срещани в племенните общности по света. В племена в Нова Гвинея е прието да се ампутират пръстите на жените, за да скърбят за смъртта на другар от племето, докато някои жени в Камерун обезобразяват гърдите си, тъй като тази част от тялото се смята за срамна (Sekscinska, Trzcinska, Maison 2016).

Въпреки че има известен напредък, когато става въпрос за жените в развиващите се страни, които получават повече свободи, много от тях все още са изправени пред дълго трудно предизвикателство в региони като Южна Америка, Африка и Азия. Една от най-големите пречки пред жените в развиващите се страни е липсата на достъп до образование, което, за съжаление, довежда до това, че жените съставляват две трети от неграмотното население на света. От жените често се очаква да се придържат към по-остарели роли, където остават вкъщи, готвят и се грижат за децата. В развиващите се нации обаче се срещат значителен брой случаи на деца булки, уредени бракове и ранни бременности, които често могат да доведат до усложнения поради липсата на подходящо медицинско лечение. Трагично е, че сексуалното и физическото насилие срещу жени, както и жертвите на сексуален трафик също са по-често срещани, а наказанията на извършителите не са толкова сурови. Факт е и високи риск жените да изпаднат в бедност в тези нации поради ограничените възможности за работа.

В ислямския свят положението на жените е изключително трудно за оценяване. Според Стоянова-Енчева при мохамеданите често се изтъква, че мъжете стоят над жените както в икономически, така и в семеен план. Авторката извежда разбиране за неравенство между мъжете и жените в ислямския свят, основано и на тълкуване на текстове от Корана, според които ясно се показва разбирането за неравенство между половете, а жените се поставят по-ниско в социалната йерархия. Подчинението на жената се налага и поради факта, че мъжете са изцяло отговорни за семейната издръжка, а ролите на жените се ограничават до „задоволяване на сексуалните потребности на своя съпруг, раждането на деца и грижата за тях“ (Stoyanova-Encheva 2021, p. 169).

В България ролята на жената се променя след 1944 г., когато по време на прехода жените са насърчавани да работят и да не приемат единствено ролята на домакиня, като управляващата партия поставя за цел повишаване социалната роля на жените в процеса на изграждане на социалистическо общество. Провежданата държавна политика е с насоченост към постигане равенство между половете и създаване на условия за съчетаване на личния и професионалния живот при жените. От жените се очаква изпълнението на множество роли, а именно домакиня, работничка, майка, съпруга, грижеща се за по-възрастните в семейството (Pavlova 2013, pp. 180 – 181).

NOTES

1. Global Gender Gap Report 2022. World economy forum, p. 12. [онлайн] <https://internationalwomensday.s3.us-west-2.amazonaws.com/resources/IWD-WorldEconomicForum-GlobalGenderGap-Report.pdf>.

2. The global gender gap index 2023. Statista. [онлайн] <https://www.statista.com/statistics/244387/the-global-gender-gap-index/>.
3. Educational attainment worldwide in 2020, by gender and level. Statista. [онлайн] <https://www.statista.com/statistics/1212278/education-gender-gap-worldwide-by-level/>.
4. Girls' education. [онлайн] <https://www.unicef.org/education/girls-education>.
5. Gender report (2022). Deepening the debate on those still left behind. UNESCO. [онлайн] <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381329>.
6. Closing the gap: Tackling the remaining disparities in girls' education and women's labor market participation (2023). World Bank. [онлайн] <https://blogs.worldbank.org/education/closing-gap-tackling-remaining-disparities-girls-education-and-womens-labor-market>.
7. 41% of young adults hold a tertiary degree. Eurostat. [онлайн] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220524-2>.
8. More women than men held tertiary degrees in 2022. [онлайн] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230530-3>.
9. Gender statistics. Eurostat. [онлайн] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_statistics&oldid=557198#Education.
10. Gender Equality Index 2019: Work-life balance. European Institute of gender equality. [онлайн] <https://eige.europa.eu/publications-resources/toolkits-guides/gender-equality-index-2019-report/uneven-impact-family-life-women-and-men>.
11. Progress of the world's women. [онлайн] <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2019/Progress-of-the-worlds-women-2019-2020-Executive-summary-en.pdf>.
12. Gender Differences in Time Use: Allocating Time between the Market and the Household (2019). World bank group, pp. 4-8. [онлайн] <https://documents1.worldbank.org/curated/en/555711565793045322/pdf/Gender-Differences-in-Time-Use-Allocating-Time-between-the-Market-and-the-Household.pdf>.
13. Key data on girls and women's right to education (2023). UNESCO. [онлайн] <https://www.unesco.org/en/articles/key-data-girls-and-womens-right-education>.
14. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York, 18 December 1979. United Nations Human rights. [онлайн] <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women>.
15. Nearly 2.4 Billion Women Globally Don't Have Same Economic Rights as Men. The world bank. [онлайн] <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/03/01/nearly-2-4-billion-women-globally-don-t-have-same-economic-rights-as-men>.
16. The gender gap in employment: What's holding women back? International labor organization. [онлайн] <https://www.ilo.org/infostories/en-GB/Stories/Employment/barriers-women#intro>.

REFERENCES

- BOURDIEU, P., 2002. *Muzhkoto gospodstvo*. Sofia: Lik. ISBN 954-607-538-8. [In Bulgaria].
- DASKALOVA, K., 1998. *Ot syankata na istoriyata: Zhenite v balgarskoto obshtestvo i kultura*. Sofia: Lik ISBN 954-9567-04-4. [In Bulgaria].
- DASKALOVA, K., 2003. *Tehnite sobstveni glasove*. Sofia: Polis. ISBN 954-796-005-9. [In Bulgaria].
- DE BEAUVOIR, S., 2020. *Vtoriyat pol*. Sofia: Kolibri. ISBN 978-619-02-0593-7. [In Bulgaria].
- GODSEE, K., 2020. *Vtoriyat svyat, vtoriyat pol. Sotsialisticheskiyat zhen-ski aktivizam i mezhdunarodnata solidarnost po vreme na studenata voy-na*. Sofia: Iztock – Zapad. ISBN 978-619-01-0709-5. [In Bulgaria].
- PAVLOVA, I., 2013. Post-sotsialisticheska Balgariya ili razhdaneto na “zhenata chudo”. *Sb. nauchni dokladi “Psikhologicheska interventsia i interventsia na konflikta pri saychetavane na semiyniya i profesionalniya zhivot”*. Sofia: Institut za izsledvane na naselenieto i choveka pri BAN. [In Bulgaria].
- RUBIANO-MATULEVICH, E., 2019. *Gender Differences in Time Use: Allocating Time between the Market and the Household*, Word bank group. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/555711565793045322/pdf/Gender-Differences-in-Time-Use-Allocating-Time-between-the-Market-and-the-Household.pdf>.
- SEKSCINSKA, K.; TRZCINSKA, A.; MAISON, D., 2016. The Influence of Different Social Roles Activation on Women’s Financial and Consumer Choices. *Front. Psychol.*, vol. 7. Available at: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2016.00365/full>.
- STATISTA, 2020. Educational Attainment Worldwide in 2020, by Gender and Level, Statista
- STATISTA, 2023. *The Global Gender Gap Index 2023*, Statista.
- STOYANOVA-ENCHEVA, O., 2021. Zhenata v islyamskiya svyat – politiko-religiozen i sotsialno-praven status. *Diogen*, vol. 2, pp. 167 – 181. [In Bulgaria].
- THE WORLD BANK, 2022. Nearly 2.4 Billion Women Globally Don’t Have Same Economic Rights as Men. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/03/01/nearly-2-4-billion-women-globally-dont-have-same-economic-rights-as-men>.
- UN WOMEN, 2019. *Progress of the world’s women 2019-2020. Families in a changing world*. UN Woman. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2019/Progress-of-the-worlds-women-2019-2020-Executive-summary-en.pdf>.

- UNESCO, 2022. *Gender Report: Deepening the Debate on Those Still Left Behind*. UNESCO ISBN: 978-92-3-100524-4.
- UNESCO, 2023. Key data on girls and women's right to education, UNESCO. <https://www.unesco.org/en/articles/key-data-girls-and-womens-right-education>.
- UNITED NATIONS, 1979. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women New York, 18 December 1979. United Nations Human rights. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women>
- WOOLF, V., 1999. *Sobstvena staya*. Sofia: Hemus ISBN 954-428-191-6. [In Bulgaria].
- WORLD ECONOMIC FORUM, 2022. Global Gender Gap Report, World Economy Forum ISBN-13: 978-2-940631-36-0.

IS GENDER EQUALITY POSSIBLE? THE SITUATION IN BULGARIA AND AROUND THE WORLD

Abstract. In this text, I am basing my discussion on the World Economic Forum report for 2022, which shows that global gender equality could take another 132 years, measuring inequality in four main areas: economy, education, health, and political representation. While 47 countries show equality in literacy, significant gaps remain, especially in Africa and South Asia. Educational access is higher among women, but global issues such as poverty and discrimination continue to hinder girls' access to education. Progress has been observed in Asia, while inequalities remain stable in North Africa. The EU reports a higher level of completed tertiary education among women compared to men, aiming for 45% completion by 2030. However, women still bear the primary responsibility for caregiving and household work, especially in rural areas. Women's labor rights and economic opportunities are improving, but are still affected by discriminatory practices and social norms. Progress in gender equality varies around the world, with greater advances observed in Western societies compared to traditional societies where women still struggle for basic rights.

Keywords: gender equality; women's rights; women's situation; traditional societies; socialization; family; social models; role expectations

✉ **Gergana Hristova, PhD student**
University of Veliko Tarnovo
E-mail: gergananikolova.hristova@gmail.com